

РЕКОНСТРУКЦИЯ И БЛАГОУСТРОЯВАНЕ НА ПЕШЕХОДНА ЗОНА – ГР. СТАРА ЗАГОРА

Велимир Георгиев

Арх. Велимир Георгиев е възпитаник на Университета по архитектура, строителство и геодезия с магистърска степен по архитектура, профил „Обществени сгради“. От 2019 г. е председател на Съюз на архитектите в България – дружество Стара Загора. Основава студио OUTLINE ARCHITECTS. За 15 години то е натрупало богато портфолио от реализирани проекти за обществени, жилищни, промишлени сгради, обществени и жилищни интериори, градски дизайн и планиране. Сред отличителните му проекти са „Благоустройство и подобряване на физическата среда на пешеходна зона в гр. Стара Загора“, премиран в международния конкурс на BIGSEE AWARDS, както и Интериорен дизайн на заведение в сградата на ЦУМ с оформяне на лятна градина, разположена на знаковия площад „Ларго“ в столицата. Интересът и работата му към подобряване на публичната среда са оценени и с награди от конкурсите „Площадно пространство и фасада на музей Литературна Стара Загора“ и „Реконструкция на площадно пространство кв.1“, и двата в родния му град. В процес на изграждане е Тенис академия с открити кортове, зала за двата корта и фитнес, многофункционална зала за групови спортове, ресторант и хотелски тракт за спортисти, базирана в гр. Стара Загора, както и няколко жилищни комплекса от затворен тип.

Проектантски екип

Гл. проектант и ръководител колектив – арх. Велимир Георгиев, проектанти: арх. Ал. Бакърджиев и арх. Пл. Аврамова, инж. Ст. Димов, л. арх. В. Симеонова, скулптор: Р. Мъзлов, ВиК инж. Ж. Смилянова, електро: инж. Влахов, технология: инж. Н. Кленски, геодезия: инж. Д. Василева

Основни проблеми

1. Неясно предназначение вследствие на сегашния облик – не се възприема като главна пешеходна улица, а като автомобилно платно с тротоари.
2. Не е ограничен достатъчно достъпът на автомобили в зоната.
3. Нарушени комуникационни връзки между отделните основни дейности по периферията на зоната.

4. Безразборно полагани във времето нетрайни настилки без цялостна концепция за дадената централна зона.
5. Недостатъчни рекреационни зони и места за социални контакти.
6. Хаотично разполагане на временни обекти и заведения на територията на улицата, възпрепятстващи основни комуникационни връзки.
7. Не е добре решен главният площад, който не задоволява функциите на предназначението си.
8. Конфликтни зони при кръстовищата с ул. „Цар Иван Шишман“ и бул. „Руски“.
9. Липса на ясно дефинирано начало и край на зоната.

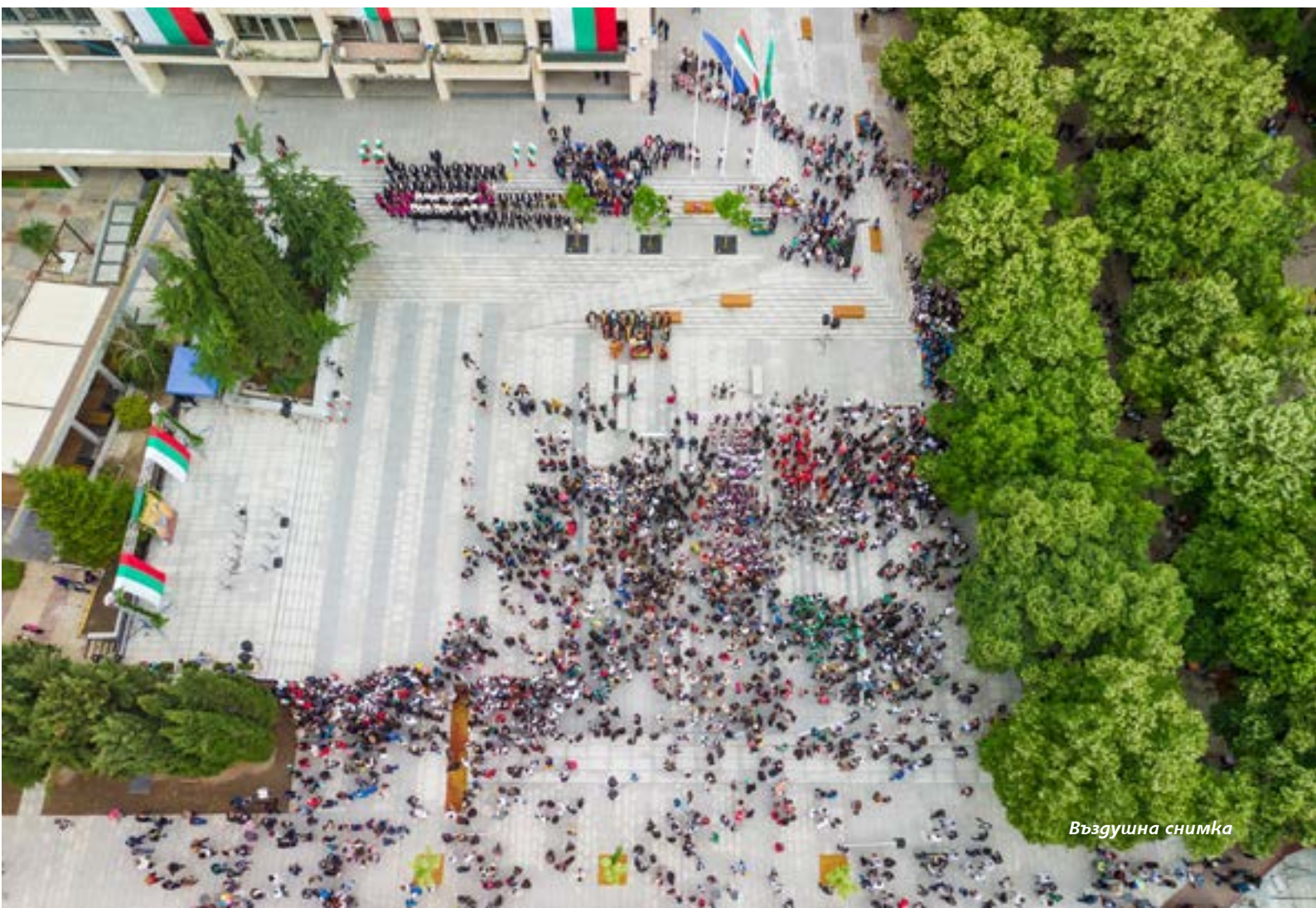
Загачи. В настоящия проект поставяме няколко основни цели и задачи.

План на пешеходната зона

Фонтан

Въздушна снимка

Рекреационна ивица

Алея с места за почивка

Скулптурна група

Изработване на цялостен проект с ясна и хармонична визия. Постигане на обвързаност между отделните пространства, попадащи в обхвата на пешеходната зона, както и на всички елементи на градската среда. Тези елементи трябва да отговарят на най-високи естетически критерии тъй като са от особена важност – формират облика на централната част на града.

Предвиждане на единна настилка, която обобщава и подчертава визията на пешеходната зона. За да изпълнява максимално своята функция, за да бъде удобна и хармонична настилката, е необходимо да бъде изпълнена на едно ниво и от един материал.

Използване на естествени материали с голяма здравина и трайност. Полагане на износоустойчива настилка – гранит под формата на павета и каменни плочи по цялата улица.

Подобряване на пространствата и зоните около жилищните и обслужващите сгради с оглед по-лесното им и достъпно функциониране. Преорганизиране на търговските обекти в случаите, в които разполагането им възпрепятства свободния достъп до останалите зони. Осигуряване на достъп за хора в неравностойно положение и майки с колички.

Осигуряване на достъпни зелени и рекреационни зони, които да бъдат в пряка връзка с главната улица. След анализ на тези зони в Стара Загора стигнахме до извода, че главната улица трябва да предложи повече зони за почивка и да реструктурира до известна степен съществуващите. С настоящия проект си поставяме задачата да се предвидят нови места за културни и социални изяви.

Решаване на проблема с пресичащите главната улица автомобили

Съществува ясно открит конфликт на две места по продължение на пешеходната зона. Това са пресичащите я улици, предназначени за автомобилен транспорт – бул. „Руски“ и ул. „Цар Иван Шишман“. От гледна точка на безопасността е нужно е да бъде ограничен достъпът на превозни средства в зоната, предназначена изцяло за пешеходци. Това може да бъде постигнато (с известни компромиси) чрез поставянето на автоматични боларди, вградени в настилката и на антипаркинг елементи в направление север – юг. Друг, по-решителен вариант е затварянето на тези улици за автомобили в участъците, пресичащи пешеходната зона. По този начин ще бъде поставена важна крачка в изтласкването на автомобилите извън центъра на града, стимулиране на алтернативни начини на транспорт и създаване на безопасна, естетична и здравословна градска среда. Проектът създава условия за прилагането и на двата варианта за решаване на проблема, като дава ясна препоръка за избор на по-решителния от тях.

Концепция. Ивици

За да изпълним поставените задачи в настоящия проект, надлъжно обобщаваме улицата в няколко функционални ивици:

I. Централна ос – в средата осово поставяме главната най-широката зона, по която се осъществява основният пешеходен трафик. Движението е интензивно, тук настилката е износоустойчива и не хлъзгава, в едър растер, малки фузи, за да е безпроблемно пешеходното преминаване. Тази ивица е еднородна и непрекъсната по цялата дължина на пешеходната зона.

II. Рекреационни пояси. От двете страни на централната ивица, в осите на съществуващите дървета, разполагаме по-тесни надлъжни пояси с различна функция. На места поставяме рекреационния пояс в средата на централната ивица, по подобие на отсека от бул. „Методи Кусев“ южно от „Цар Симеон Велики“. В тези пояси движението се забавя, появяват се места за почивка, елементи на градската среда, осветление, чешми, временни търговски обекти. Материалът на настилката е същият, плочите са в по-дребен размер, фузите са по-големи, на места с тревна фуза, за да създават по-парково усещане. Тези ивици също продължават по цялата дължина на улицата, но променят своята ширина спрямо различните зони на обитаване.

III. Периферна ивица. Пред търговските обекти потокът отново е по-динамичен. Това е третата надлъжна функционална ивица, която е нужно да бъде освободена от обекти, а настилката е отново в по-голям мащаб и материал като на централната ос.

Използвани материали

Виг – Избираме гранит за настилка на централната пешеходна зона и за направата на всички стъпала заради комплексните му качества. Преди всичко гранитът е естествен материал, с голяма здравина, ниска водопропускливост, изключителна устойчивост към всякакъв вид миеещи препарати (в това число киселини, основи т.н.), към механични въздействия, лесен за поддръжка и естетически погледнато – отговарящ на цялостната концепция за модерна, но непреходна визия.

Растер – За основната настилка се спираме на каменни плочи с дебелина 8 см, с ширина 40 см и дължина на свободен размер. С увеличаване на дебелината на плочите се увеличава здравината и експлоатационният период на настилката. При големите дебелини от над 6-8 см, прецизно полагане и достатъчно здрава основа тази настилка става на практика вечна.

За периферните зони използваме гранитни павета $d=8\text{ см}/10/40\text{ см}$. За различните места са положени по два начина, с циментова и с тревна фуза.

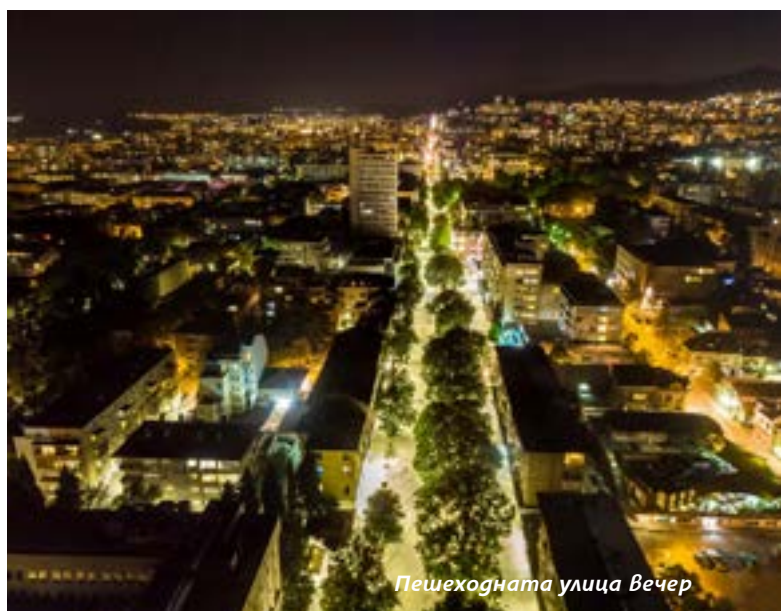
Полагане – В приложените към проекта детайли са посочени различните видове полагане на гранитни павета и плочи – съответно във всеки отделен фрагмент на пешеходната зона. В централната ос – предвидена инцидентно и за автомобилен трафик (включително пожарни и други тежкотоварни автомобили) предвиждаме гранитната настилка да бъде положена върху здрава и трайна основа, отговаряща на всички строителни норми за натоварване. Това в случая е бетонова плоча с

Амфитеатър

Фонтан

Пешеходната улица Вечер

дебелина 20 см, армирана със стоманени фибри. Всички отводнителни наклони се залагат още с изливането на плочата съгл. част Пътно. Отгоре се полагат гранитните плочи (съгласно детайли за растер на настилката—Т) върху минимален слой (2-3 см) земновлажен цименто-пясъчен разтвор. Фугите се запълват отново с цименто-пясъчен разтвор.

Препоръчваме да бъде използван гранит, добит от последната действаща в България кариера край с. Гранит, Тополовградско, заради добрите му качества: цвят, здравина и минимална водопропускливост. Характеристики: светлосив ситнозърнест, обемно тегло 2.66 т/1м³, якост на натиск 945 кг/м², механично съпротивление на огъване 152 кг/см², водопопиваемост 0.3%, износване на Девал – 3.2 гр/см². Алтернативен избор със сходни качества, но малко по-висок процент водопропускливост е гранитът с китайски произход – G603 (светлосив) и G654 (тъмносив).

Анализ и решения

За улеснение в представянето разделяме главната пешеходна улица на шест равни по дължина части, които ще разглеждаме поотделно.

Във всяка от тези части посочваме най-значимите проблеми и техните проектни решения.

СЕКТОР 1 – от ул. „Хаджи Димитър Асенов“ до бул. „Методу Кусев“

СЕКТОР 2 – от бул. „Методу Кусев“ до бул. „Руски“

СЕКТОР 3 – от бул. „Руски“ до ул. „Цар Иван Шишман“

СЕКТОР 4 – от ул. „Цар Иван Шишман“ до ул. „Парчевич“

СЕКТОР 5 – от ул. „Парчевич“ до ул. „Кольо Ганчев“

СЕКТОР 6 – от ул. „Кольо Ганчев“ до бул. „Патриарх Евтимий“

СЕКТОР 1 – от ул. „Хаджи Димитър Асенов“ до бул. „Методу Кусев“

Начало. В тази част започва/завършва пешеходната зона. Тук има нужда от намеса в зоната на пешеходната част, която да отбележи промяната във функцията на улицата и своеобразно да отдели автомобилния трафик от пешеходната част. Също така да раздели и насочи пешеходния поток по периферията към тротоарите на съседните улици.

В първия участък от главната пешеходна улица поставяме рекреационна зона в нейната ос. В самото начало на острова поставяме място за монумент, който да подчертава тази ос. Зад монумента започва зелена зона с питейна фонтанка, пейки и елементи на градската среда. Сянка ще осигури линия от висока растителност, която липсва тук, за разлика от всички останали части на главната улица. Зеленият клин наподобява по структура централната зона от бул. „Методу Кусев“, пред хотел „Верей“ и по този начин прави връзка на тази част на центъра с градинката пред църквата „Св. Никола“. Обратно пешеходците, идващи от изток и напускащи пешеходната зона,

са разделени от острова на два потока, насочени според тяхната цел по северния или южния тротоар на бул. „Цар Симеон Велики“. Преди всичко се поставяне на антипаркинг елементи, които да ограничат навлизането на автомобили и паркинг боларди, които да осигурят безпрепятствено навлизане на автомобили със специален режим (линейки, пожарни, служебни автомобили на общинската власт и др.).

Площадно пространство. Тук се намира централният градски площад пред Общината. Пространството в момента е достатъчно широко за всякакъв вид функции, но не изпълнява предназначението си по най-добрия начин. Причините за това са няколко. За разлика от други, различно решени площи, той е рамкиран неубедително. От западната страна граничи с нахъсано пространство от зелени кашпи с излоистна растителност. Тук по никакъв начин не са използвани позитивите на зелените площи. На юг от своя страна площадът танзира с пешеходната зона, от която също не е обособен отчетливо. Преминавайки по нея, човек попада в широко пространство, което не го подканя да навлезе с нищо интересно. Няма нито зона за сядане, нито сянка за лятото или завет за зимата. Няма дори подходящо място, от което да се наблюдава дадено събитие.

За да решим всички тези проблеми, избираме просто решение, което изисква минимална намеса. Обръщаме мислената ос на площада на 90 градуса. Наблюдаващите различните събития вместо на север ще гледат в посока запад. В западната част ще бъде изградена ниска сцена със 7-8 стъпала към площада. Те ще бъдат оформени като места за сядане, в близост до зелената, за да бъде ползван площадът ежедневно като зона за почивка и срещи. Водни фонтани със звук и светлина, излизащи директно от земята, ще разхлаждат въздуха и ще организират голямата празна площ, ще представяват атракция, желана зона за преминаване в горещи дни, предпочитано място за игри от децата. А когато на площада е необходимо пълното пространство, водните източници остават скрити под решетките, които са на нивото на настилката. Техническото помещение за сцената и сухия фонтан се предвижда да се изгради под сцената. То включва помпено помещение с необходимото оборудване съгласно част Технология фонтан и помещение за ел. табла, обслужващи сцената при организирани събития. Предвиждат се масивни пейки, обвързани функционално и естетически със зоната на фонтаните, които могат да бъдат ползвани както за почивка, така и за удобно наблюдаване на сцената. По южната граница предвиждаме няколко нови високи широколистни дървета, които да рамкират площта от юг и да осигурят сянка по южната периферия. За дърветата се предвиждат чугунени решетки с вградено лед осветление. Предвижда се преустройство на стълбите южно и източно от Общината, изграждане на нова междинна площадка с вкопани кашпи за дърветата и преместване на монумента Феникс. Организиране на седящи места и рампа. Зоната по бул. „Методу Кусев“ от бул. „Цар Симеон Велики“ на север до ул.

„Княз Борис“ остава непроменена като настилка, тъй като състоянието ѝ е добро.

Пространство пред хотел „Верея“. В Сектор 1 попада и зоната по бул. „Методи Кусев“ на юг от главната улица: пространството е хаотично претрупано от търговски обекти. Средната зелена ос е иззубила очертанията и предназначението си. Ограничено е пешеходното преминаване. Липсва ясен контур на зоната на заведенията.

Следвайки концепцията, по която разделяме надлъжно ул. „Цар Симеон Велики“, постъпваме и с бул. „Методи Кусев“. За постигането на по-открита, приветлива и свободно достъпна градска среда е нужно да се предприеме следното:

- освобождаване на средната зона за отгих – поставяне на нови столчета на мястото на старите съществуващи, тук могат да намерят място и малки преместваеми търговски обекти;

- от двете ѝ страни се обособяват ивици за свободно преминаване с ширина от минимум 5 м;

- позициониране на заетите площи от заведенията изцяло по периферията на улицата;

- организиране на заетите от търговско-развлекателни обекти площи, както и ясно дефиниране на границите им. С осигуряването на широките ивици за свободно преминаване зоната за тротоарно право на заведенията не е намалена грастично, а просто реорганизирана. Дефинирането на границите ѝ предлагаме да стане с постоянно означение от метални габъри въградени в настилката през 100 см в линия съобразно приложения чертеж;

- ремонт на настилката. Тук настилката е в отнositелно запазено състояние. Нужно е да бъде подменен камъкът, оформящ растера на полетата. Заменяме изцяло използвания варовик с мрамор в максимално съответстващ цвят. На местата, където настилката от митфилц е напукана, предвиждаме демонтаж и отливане на цяло поле от същия материал. Предвижда се поставяне на няколко информационни мултимедийни табели, които да осведомяват жителите и гостите на града за културна, развлекателна и историческа програма на града.

СЕКТОР 2 – от бул. „Методи Кусев“ до бул. „Руски“

Един от най-важните участъци на разработката е зоната непосредствено до парк „5-ти октомври“. Това е една от най-оживените и притегателни части на центъра. Като недостатък на съществуващото положение се отчита хаотичното разположение, дори недостигът на елементите на градската среда – пейки, осветление и др. Мястото се характеризира с висока интензивност на преминаване, но липсват зони за почивка непосредствено до улицата.

Както във всяка зона и тук прилагаме решението за надлъжно функционално отделяне на три различни зони. Централна ос, рекреационни пояси и периферна ивица. Оформя се преходната зона между улицата и парка – от северната страна се поставят пейки, подходящо осветление и се облагородяват зелените

зони около дърветата (първи рекреационен пояс). За целта избираме настилка от гранитни павета на тревна фуза. В съответстващ растер предвиждаме единични седящи места между дърветата. Вторият рекреационен пояс е от юг в ясно откроена ивица, където се обособява зона за тротоарно право, която да послужи като рамка и да придаде по-организиран и хармоничен облик на заведенията. Места за почивка се оформят върху кашпите на някои дървета. Рекреационният пояс се разграничава от основния пешеходен поток чрез смяна в мащаба на настилката – по-малки по размер гранитни павета на циментова фуза. Тази промяна е обоснована от разликата в динамиката на движението в различните зони. В началото на сектор 2 и в края на сектор 1 се предвижда вкопаване на 2 метални релефни плочи с културно-историческа насока – плоча 1, изобразяваща градоустройствена схема на античен град Август Траяна и плоча 2, изобразяваща градоустройствена схема на град Стара Загора проектиран от Лубор Байер.

СЕКТОР 3 – от бул. „Руски“ до ул. „Цар Иван Шишман“

Тук попадат важни за тази главна улица сгради – сградата на Универсалния магазин и сградата на Музея на религиите. Срещу тях сградата на Областната управа. В сегашното положение отчитаме недостатъчни зони за почивка и среци. Хаотично поставени временни обекти и павилиони. Ненужно големи кашпи на дърветата по южната част на тротоара затрудняват обслужването на търговските обекти. Пред сградата на Областната управа липсват места за седане, нужни при организиране на събития, концерти в залата на Синдикалния дом. Съществуващата чешма пред Областната управа е прикрита от телефонни кабинки. Площадът зад Музея на религиите е лишен от ясна функция, поставянето на временни търговски обекти не е добре решено и не отговаря на културния облик на музея.

Проектът предвижда отваряне на зоните към търговските обекти на южния тротоар, оформяне на зони за почивка и среци. Организиранат се ясни зони за тротоарно право и поставяне на маси към прилежащите кафенета. Развива се зоната пред Областната управа, като се организиранат места за събиране на по-големи групи при организирането на концерти и други масови изяви. Обновяване на пространството около чешмата и поставяне на пейки.

От другата страна на тротоара, зад Музея на религиите предлагаме организация на малкия площад, който се използва за временни базари и изложения. Там разполагаме няколко малки озеленени зони, които образуват джобове за павилионите за временно ползване, а във времето, в което павилионите се премахват, джобовете се превръщат в зона за отгих и места за поставянето на пейки. За целта е предвидено подходящо осветление и сянка от няколко новопредвидени дървета. Тревните зони пред Универсалния магазин се развиват и освен зеленина предлагат и удобни места за отгих и почивка. В участващите с пресичане на бул. „Цар Симеон Велики“ с бул. „Руски“

и ул. „Шишман“ се предвижда изграждане на легнал полицаи, който не променя котата на бул „Цар Симеон Велики“, но ограничава навлизането на автомобили с висока скорост.

СЕКТОР 4 – от ул „Цар Иван Шишман“ до ул. „Парчевич“

Пространството пред „Електродом“ представлява съществена част от търговската зона на пешеходната улица. Анализът ни отчита нарушена връзка между търговските обекти, заедно с пространството пред тях и главната улица. Освен че подходите към магазините са недостатъчни, те се намират на по-горно ниво, което допълнително влошава комуникацията. Няма достатъчно на брой места за отгъх и е желателно преосмислянето на озеленените площи.

Като решение на посочените проблеми предлагаме оформянето на ново площадно-рекреационно пространство на нивото на улицата. Към магазините то преминава в стълби и места за сядане, като по този начин отваря цялото пространство към основния пешеходен поток. Площадът ще бъде изпълнен с квадратни зелени острови, в част от които са предвидени нови дървета. Между зелените площи са разположени масивни пейки, а като акцент за зоната предвиждаме ново водно огледало, на дъното му се предвиждат релефни гранитни плочи, които изобразяват различните епохи от историята на града обвързани със 7-те имена на Стара Загора.

СЕКТОР 5 – от ул. „Парчевич“ до ул. „Кольо Ганчев“

Това е средно натоварена зона. Тук сградите са предимно жилищни, с търговски обекти на партерно ниво. Зад сградите от север се намира централният градски пазар. Проблем при тях се появява отново при връзката между търговските обекти и главната улица – разделител се явява зелена зона с пунктова висока растителност. Поради малкото напречни прекъсвания на тази ивица е затруднено придвижването по оста север – юг, както на пешеходците, така и на живущите в жилищните сгради.

За решаването на този проблем проектът предвижда от северна страна оформянето на по-малки и повече на брой зелени острови, които да позволяват лесен и бърз достъп до сградите. Зелените площи тук, където зоната е по-широка, се превръщат в рекреационна зона чрез пробивите в тях, където ще се оформят пейки и елементи на градската среда (питейни фонтанки), както и места за поставяне на временни търговски павилиони. По южната периферия на улицата са разположени търговски обекти по подобие на Сектор 2, и тук прилагаме същия подход. Рекреационна зона в оста на дърветата, комбинирана с търговска зона за тротоарно право. Като най-външен пояс отново следва така наречената „периферна ивица“, обслужваща постоянните търговски обекти в партерите на сградите. Дърветата се обграждат с чугунени решетки, а някои от тях се организират

в кашпа пейка с места за отгъх.

СЕКТОР 6 – от ул. „Кольо Ганчев“ до бул. „Патриарх Евтимий“

Тази зона маркира източната крайна точка на главната улица. Както в Сектор 1, тук е необходимо ясно разграничаване на функцията. Зоната танзира с парк „Алана“ на север, който по естествен начин се е превърнал в предпочитано пешеходно разклонение на главната, като тук тя е по-малко използвана. Пешеходната зона рязко прекъсва и преминава в автомобилното платно на ул. „Патриарх Евтимий“. Подходяща би била някаква метаморфоза на зоната, която да отбележи края или началото ѝ. Положителна посока на развитие може да се окаже и връзка между училището и парка.

Отчитайки факта, че тук се намира СОУ „Васил Левски“, предвиждаме пространство за детски игри и мероприятия, което да е открито и достъпно. То ще обвързва по естествен начин пешеходната зона, парка и училището. За да се обособи като отделен функционален елемент, развиваме площад на понижено ниво спрямо котата на улицата (-36 см). Обрамчен от стълби-пейки и дървета, той ще се превърне в предпоставка за оживяване на мястото, преобразявайки го в наситена културно-комуникационна зона, необходима за младежите в града. Настилката ще бъде изпълнена от шлайфан бетон с фуги съобразно приложените фрагменти и детайли. В настилката ще бъдат вградени осветителни тела, които ще придадат на детския площад още по-атрактивен вид. На изток от площада, в пространството между него и бул. „Патриарх Евтимий“ ще се развие простъпанство за игри с шамповани очертания върху настилката и бетонови тенис маси – 2 бр. В най-източната част на зоната се развива озеленена рекреационна зона, която да играе ролята на естествен буфер и завършек на пешеходното пространство. Пешеходният поток се насочва към тротоарите, които отвеждат към съответните кръстовища, улици и спирки. Повдигнати зелени форми, разположени в система, ще оформят полуотворени ктове за отгъх към парка и свободното пешеходно пространство от север. Осветени пейки ще бъдат разположени между зелените острови. Предвижда се поставяне на антипаркинз елементи към „Патриарх Евтимий“ и автоматични боларди за пожарни и линейки. В зоната на улица „Кольо Ганчев“ пред СОУ „Васил Левски“ се поставят антипаркинз елементи, които ясно да ограничат навлизането на автомобили.

Технико-икономически показатели:

Обхват на проектното решение – пешеходните зони на бул. „Цар Симеон Велики“ от ул. „Хаджи Димитър Асенов“ до бул. „Патриарх Евтимий“

Площ: 29 100 м²

Дължина по бул „Цар Симеон Велики“: 807 м

Дължина по бул. „М. Кусев“: 120 м